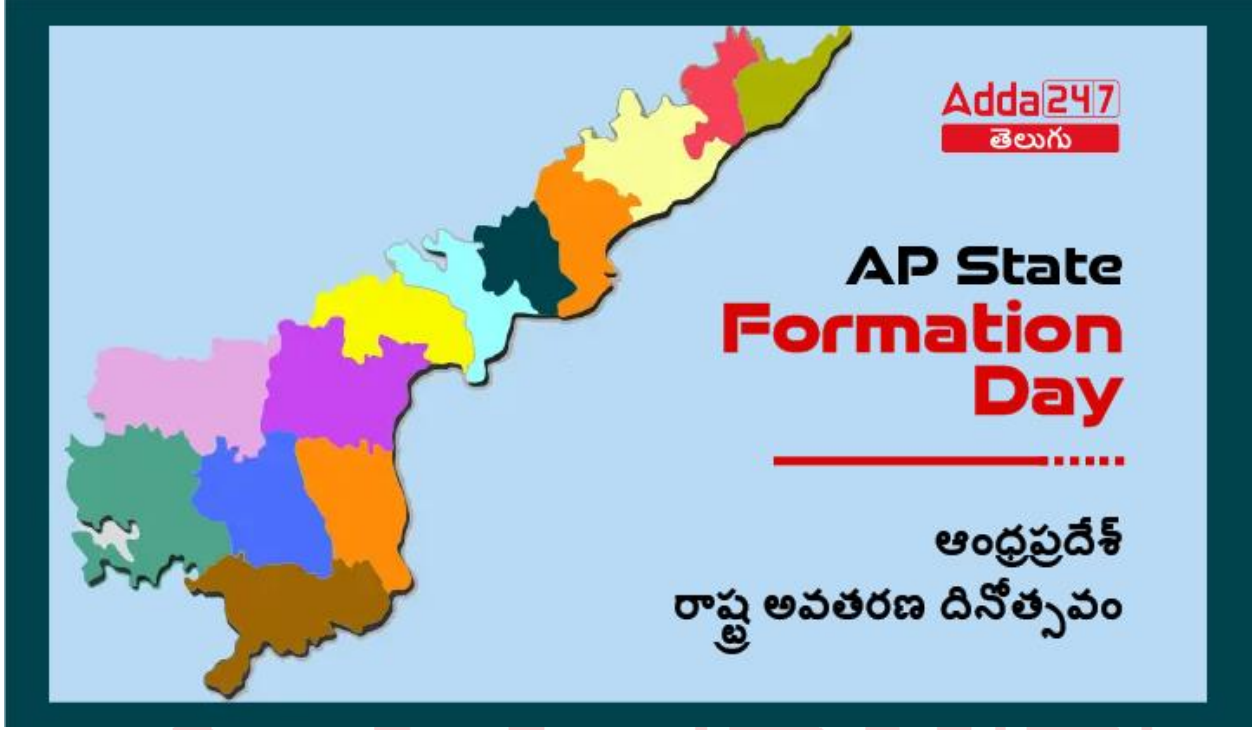


ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర అవతరణ దినోత్సవం



1953లో మద్రాసు రాష్ట్రం నుండి పదకొండు తెలుగు మాట్లాడే జిల్లాలు ఏకమై ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా ఏర్పడిన చారిత్రక ఘట్టానికి గుర్తుగా నవంబర్ 1న ఆంధ్రప్రదేశ్ గా మారింది. అప్పటినుండి ప్రతి సంవత్సరం ఈ రోజును ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర అవతరణ దినోత్సవాన్ని నిర్వహిస్తారు. టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులు నూతనంగా ఏర్పడిన ఈ రాష్ట్రానికి తొలి ముఖ్యమంత్రిగా పనిచేశారు. 1956 నవంబరులో అదే రోజున గతంలో నిజాం పాలనలో ఉన్న తెలంగాణ ప్రాంతం ఆంధ్రప్రదేశ్ లో విలీనం కావడంతో 1970లో ప్రకాశం జిల్లా, 1978లో రంగారెడ్డి జిల్లా, 1979లో విజయనగరం జిల్లాగా మరో మూడు జిల్లాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ విస్తరణతో మొత్తం జిల్లాల సంఖ్య 23కు చేరింది. అయితే 2014 జూన్ 2న తెలంగాణ విడిపోవడంతో ఆంధ్రప్రదేశ్ 13 జిల్లాలతో కొనసాగింది.

జాతీయోద్యమ సమయంలోనే ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఉద్యమం ప్రారంభమైంది. అప్పట్లో మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో జనాభాలో 40 శాతం, రాష్ట్ర విస్తీర్ణంలో 58 శాతం మంది తెలుగువారు ఉన్నారు. రాష్ట్ర రాజకీయాల్లో తమకు పరిమిత పలుకుబడి ఉందని భావించిన తెలుగువారు తమిళుల నుంచి అన్యాయానికి గురయ్యారు. ఉద్యోగావకాశాలకు ఈ అన్యాయం విస్తరించింది అప్పట్లో గణాంకాలతో రుజువైంది. ఉమ్మడి మద్రాసు

రాష్ట్రంలో తెలుగువారి వెనుకబాటుతనాన్ని, వివక్షను పరిష్కరించాల్సిన ఆవశ్యకత నుంచి ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్ ఉద్భవించింది. భాష ఆధారంగా ఏర్పాటైన తొలి రాష్ట్రం ఆంధ్ర రాష్ట్రమని గుర్తించాలి.

రాష్ట్ర అవతారణ ఆవిర్భావం

1913లో బాపట్లలో జరిగిన ఆంధ్రమహాసభలో జరిగిన చర్చలు ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటు ఆలోచన చుట్టూనే తిరిగాయి. అయితే రాయలసీమ, విశాఖకు చెందిన ప్రతినిధులు ఈ ప్రతిపాదనకు సుముఖంగా లేరు.

బోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య ఈ ప్రాంతాలను సందర్శించి అవగాహన కల్పించడం ద్వారా ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రానికి మద్దతు కూడగట్టే ప్రయత్నాలు చేశారు. కాకినాడలో ఆంధ్రమహాసభ సమావేశమై పట్టాభి సీతారామయ్య, కొండా వెంకటప్పయ్య ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటును సమర్థిస్తూ కరపత్రాలు పంపిణీ చేయడంతో ఉద్యమం ఊపందుకుంది.

1914లో విజయవాడలో రెండవ ఆంధ్ర మహాసభ నిర్వహించి, ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రానికి మద్దతిచ్చే తీర్మానాన్ని మెజారిటీ ఆమోదంతో ఆమోదించారు. ఉద్యమం ఉధృతంగా సాగింది. 1952 అక్టోబర్ 19న పొట్టి శ్రీరాములు నిరాహార దీక్ష చేపట్టారు. దురదృష్టవశాత్తూ 1952 డిసెంబర్ 15న ఆయన మరణానంతరం ఆంధ్ర ప్రాంతంలో పెద్ద ఎత్తున హింస చెలరేగింది. దీనికి ప్రతిస్పందనగా ప్రధానమంత్రి నెహ్రూ ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటును ప్రకటించారు.

రాష్ట్ర అవతరణ ఏర్పాటుకి కారణాలు

- 1953లో ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పడ్డాక, భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు పై వత్తిడి పెరిగింది దీనికి అనుగుణంగా డిసెంబర్ లో సయ్యద్ ఫజల్ ఆలీ నేతృత్వంలో రాష్ట్రాల పునర్విభజన కమిషను ఏర్పాటుచేశారు. ఈ కమిటీ 1955 సెప్టెంబర్ లో నివేదిక ఇచ్చింది.
- భాషా ప్రాతిపదికన మరాఠీ, కన్నడ, తెలుగు ప్రాంతాలవారినుంచి ప్రత్యేకం చేయాలి అని సూచించింది. దానితోపాటే ఐదు సంవత్సరాల తరువాత రాష్ట్ర శాసనసభలో మూడింట రెండు వంతులు సభ్యులు ఒప్పుకుంటే, ఆంధ్రతో విలీనం చెయ్యవచ్చని కూడా సూచించింది.
- హైదరాబాద్ శాసనసభలో ప్రత్యేక రాష్ట్రం పై చర్చ జరిగినప్పుడు కేవలం 29మంది వ్యతిరేకించారు, 103 మంది అనుకూలంగా మరియు 15 మంది తటస్థంగా ఉన్నారు.
- సమర్థించిన వారిలో ప్రముఖంగా అప్పటి ముఖ్యమంత్రి బూరుగుల రామకృష్ణారావు, మాడపాటి హనుమంతరావు, స్వామి రామానంద తీర్థ వంటి వారు ఉన్నారు.

- తెలంగాణ తరపున బూరుగుల రామకృష్ణా రావు, కె.వి.రంగారెడ్డి (మర్రి చెన్నారెడ్డికి మామ. ఈయన పేరిటే 1978 లో చెన్నారెడ్డి ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్న సమయంలో రంగారెడ్డి జిల్లా ఏర్పాటయింది.), మర్రి చెన్నారెడ్డి, జె.వి.నర్సింగ్ రావు పాల్గొనగా, ఆంధ్ర తరపున బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, నీలం సంజీవరెడ్డి, గౌతు లచ్చన్న, అల్లూరి సత్యనారాయణ రాజు సమావేశాల్లో పాల్గొన్నారు.
- చర్చలు, సమావేశాలు అనంతరం 1956 జూలై 19 న వారిమధ్య పెద్దమనుషుల ఒప్పందం జరిగింది ఇది ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర అవతరణకి మార్గం సుగమం చేసింది.
- 1956 నవంబర్ 1న ప్రధానమంత్రి జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ చేతుల మీదుగా ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఏర్పడింది. రాష్ట్రానికి మొదటి ముఖ్యమంత్రి నీలం సంజీవరెడ్డి మరియు గవర్నర్ సి.ఎం. త్రివేది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్వ్యవస్థీకరణ

అయితే, పాలకుల నిర్లక్ష్యంతో మరోసారి ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమం ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో మొదలైంది. ప్రత్యేక తెలంగాణ కావాలని కోరుతూ ఉద్యమాన్ని లేవదీశారు. ఇది క్రమంగా ఉద్ధృతమై 1969 నాటికి తీవ్రరూపం దాల్చింది. అనంతరం జరిగిన పరిణామాలతో కొన్నాళ్లు స్తబ్ధంగా ఉన్నా, 2000 తర్వాత రాజకీయ, ఉద్యోగ, విద్యార్థి, కార్మిక, కర్షక సంఘాలు ఉద్యమాన్ని ముందుకు నడిపించడంతో 2014లో ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం ఆవిర్భవించింది. దాదాపు 60 ఏళ్లపాటు కలిసున్న తెలుగువారు మరోసారి విడిపోయారు.

2014 జూన్ 2న రాష్ట్రం విడిపోయిన తర్వాత TDP ప్రభుత్వం సంప్రదాయంగా వస్తున్న అవతరణ దినోత్సవాన్ని కాదని జూన్ 2న నవ నిర్మాణ దీక్షను నిర్వహించింది. ప్రస్తుతం తెలంగాణ లేదు కాబట్టి పూర్వపు ఆంధ్రరాష్ట్ర అవతరణ అయిన అక్టోబర్ 1న జరుపుకోవాలనే ఒక వాదన ఉన్నప్పటికీనే మొదటి భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రంగా ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఏర్పడిన నవంబర్ 1న మాత్రమే అవతరణ దినోత్సవాన్ని జరపాలని ప్రస్తుత వై యస్ జగన్ ప్రభుత్వం నిర్ణయించి పాత సాంప్రదాయాన్నే పాటిస్తుంది.

